

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Tisza Kálmán huszonöt éves főgondnoki jubileuma. Csiky Lajos. — Közügyeink. Lelkészatavátás után mondott beszéd. Ferenczy Gyula. — Megjegyzés a n.-szalon-tai ev. ref. egyházmegye f. év aug. 9-én tartott gyűléséről szóló tudósításhoz. V. n. — Külömfélék. — Szerk. posta. — Hirdetések.

Tisza Kálmán huszonöt éves főgondnoki jubileuma.

Fényes napokat ünnepelt folyó hó 4. és 5. napjain egyetemes magyar reformált egyházunk Rév-Komáromban. Mint olvasóink lapunkból is tudják, ekkor ünnepelte ugyanis a dunamelléki ev. ref. egyházkerület Tisza Kálmánnak, azon egyházkerület főgondnokává történt választatása negyedszázados fordulóján.

Egyetemes magyar reformált egyházunkból egy egyházkerület rendezte azt az ünnepélyt, de mert szíve és lelke leghálásabb, legigazabb érzelmeivel, fényes küldöttségei által részt vett abban az egész magyar református egyház: egyetemes jellegű ünnepély volt az, melynek fényét, igaz bensőségét semmi, de semmi el nem tudja homályosítani.

Méltó volt ez ünnepély egyházunkhoz, de méltó volt az ünnepelt főgondnokhoz is. Azt a férfiút ünnepelte egyházunk, kit családi tradíciói, szíve hajlama, egyházához, hitéhez való hű buzgósága, kora ifjúságától kezdve mintegy arra avatott föl, hogy elsővé váljék közöttünk, vezetőnk legyen egyházpolitikai küzdelmeink között.

Ott látjuk Tisza Kálmánt már 1848 végén a vallás-és közoktatásügyi minisztériumban, mint díjtalan segédfogalmazót, majd nem sokára rendes fogalmazót. S kartársai ez időből is vasszorgalmáról, lelkiösmeretes pontosságáról s lángoló hazafisága mellett is bámulatos higgadtságáról és mély érzésű lelkületéről tesznek tanubizonyyságot.

Ott áll Tisza Kálmán Debreczenben a tiszántúli

ev. ref. egyházkerület közgyűlésén, mint első a hadsorban, 1859. okt. 8-án a hirhedt pátens visszaútasítása melletti küzdelemben. Hejh, nehéz volt akkor olyan jó reformátusnak lenni, a milyen ő volt!

Itt kezdődik tulajdonképen az ő nevezetes szerepe egyházunk történetében; ezen küzdelméért kapott ő 25 évvel ezelőtt az egyházker. főgondnokságra Lónyai Menyhért pénzügyminiszter 84 szavazatával szemben 191 szavazatot a dunántúli ev. ref. egyházkerület egyházaitól.

Bizony méltó volt ez ünnepély mihozzánk, magyarországi reformátusokhoz, kik nem feledhetjük el soha, hogy az a Tisza Kálmán, ki 15 évig állott, mint hazánk miniszterelnöke, a hatalom szédítő magaslatán, ekkor sem feledkezett meg egy percze sem református voltáról, de sőt minden lehető alkalommal előszeretettel hangsúlyozta ezt. Ünnepelnünk kellett azt a férfiút, a ki, mióta visszalépett hazánk politikai életének tulajdonképeni vezetésétől, azóta erejének javát újra egyházunk közügyeinek szenteli. Legyen elég egyszerűleg csak rámutatnunk legközelebbi zsinatunkon kifejtett működésére!

Vegyék tudomásul ellenfeleink s vonjanak belőle magoknak hasznos tanulságot, hogy magyar ev. ref. egyházunk a maga teljes egészében részt vett a komáromi ünnepélyekben; részt vett azokban rokonszenvével, tiszteletével egyházunk egyik vezérférfia iránt. Nem képeztek itt akadályt közöttünk politikai ellenkező nézetek; mert egynek ismerjük magunkat s tudunk is egyek lenni, ha veszély fenyeget bennünket.

A komáromi szép ünnepélyekről mi csak a legfőbb adatokat jegyezzük föl. Meleg, lelkes volt Tisza Kálmán fogadtatása mindenekben s csúfos kudarcot vallott Molnár János komáromi apát-plébános szándéka, ki hívei között nagy agitációt fejtett ki a végre, hogy be ne fogadják a református főgondnok tiszteletére odaözönlő református vendégeket. A benzések gymnasiumának lelkes ta-

nárkara volt az első, mely az apát úr kislelkű szándékát meghiusította.

Lelkünkben mi is ott voltunk a komáromi ünnepélyeken, s most utólag is kívánjuk, hogy azt a providentialis férfiút, kit a jó Isten, kegyelméből adott egyházunknak, éltesse, éltesse nagyon sokáig, hogy lehessen nekünk bölcs Mózesünk egyházunk hajójának az ígéret földé felé való vezetésében; lehessen ő erős kezével és biztos tekintetével hatalmas kormányosa ama hajónak a zajgó hullámok között, melyek épen most oly erősen kezdenek körülötte csapdosni. Vezérünk, élj és légy boldog „ad multos annos!”

Csiky Lajos.

* * *

Közöljük az ünnepélyek nevezetesebb mozzanatai közül Pap Gábor püspök üdvözlő beszédét, Tisza Kálmánnak erre adott válaszát, továbbá király ő Felségének és 3 miniszternek a jubiléumhoz intézett táviratait.

Pap Gábor püspök üdvözlő beszéde így hangzott.

Egy negyedszázaddal ezelőtt a dunántúli református egyházkerület örömnappal ült, itt Komáromban. Új főgondnok installáltatott hivatalába, az a férfiú, kit a nemzet bizodalma már akkor az általános tisztelet és becsülés magas fokára emelt; a kinek vallásos érzése és értelmi felsőbbsege, salamoni bölcsesége, erős megfigyelő tehetsége és a dolgok velejébe ható, magasan kiváló intellektuális ereje biztató reményt keltettek arra nézve, hogy egyházunkra ügyelni fog, hogy viharverte hajócskánkat biztosan kormányozni és a századok óta erőben gyengült, de soha meg nem tört protestáns egyházat belsőjében megerősíteni, s minden külső támadással szemben férfias bátorsággal és rendíthetetlen kitarással védeni fogja. Az egyház iránt való szeretet, nálunk, magyar reformátusoknál egy a hazáért s a szabadság iránt való szeretettel. A hazai történelem lapjai tanúskodnak arról, hogy a magyar protestantizmusnak existenciájáért vívott harczi egyúttal a magyar alkotmány és a magyar szabadság védelmére való harcok voltak. Együtt érezünk a költővel, hogy csak egy hazánk van, „itt élünk, halnunk kell”, s vezetőinket azért választottuk ama férfiak sorából, kikben az evang. református egyház iránt való szeretet hűséggel, energiával, tapintattal s a hazáért s szabadság iránt való szeretettel egyesült.

Egyházkerületünk egy negyedszázaddal ezelőtt a maga kebelében is találhatott volna ilyen férfiakat; ha főgondnokot még sem választott a maga köréből, hanem bizalmával megtisztelt olyan férfiút, a ki kerületünkkel közvetlen összeköttetésben nem állott, az akkor abból a szempontból történt, hogy az érdemesek közül a legérdemesebb, hogy az a férfiú választassék meg, kinek egyházi hűsége fénylett, mint a tűzpróbán átesett arany; az a férfiú, kinek az ország vezetésére való hivatottsága, kinek szeretete az ország alkotmánya s szabadsága iránt már akkor nagyszerűen kivált; oly férfiú, a ki egyházáért és szabadságáért kész volt mindent kockára vetni, a ki azonban sohasem lehetett kész arra, hogy egyházát és hazáját maga tegye ki veszedelmes esetlegességeknek.

Ilyen férfiút keresett és talált egyházkerületünk Tisza Kálmánban, ki egy negyedszázad óta áll az élén, s kinek 25 éves áldásos működését most ismételt ünnepeljük Komáromban; ünnepeljük nemcsak reményekkel, hanem nagy elég-

tétellel s nemes örömmel, hogy a megválasztásához kötött várakozást teljesen kielégítve látjuk.

Nemcsak a mi kerületünk, nemcsak a református egyház, hanem a hazának minden hű fia örömtől dobogó szívvel üli meg ezt az ünnepet, és lelkünk hálával fordul a Mindenhathoz, ki súlyos, válságos időben ilyen tiszta, erős lelkű, egyenes szívű, rendíthetetlen karakterű, providenciális férfiút adott a hazának és az egyháznak, „hogy hasson és gyarapítson, hogy a haza fényre derüljön”.

Főgondnokunknak egyházi és politikai téren való áldásos működése nem a megválasztásától kezdődik, hanem visszanyúl abba a szomorú korszakba, midőn a szabadságharcot elnyomták, a hazát szétdarabolták és bezárták az alkotmányos élet templomait: midőn romban heverték a szabadság oltárai, midőn szó és érzés rabbilinesben volt, midőn magának a műzsának is hallgatnia kellett és csak olykor szólalt meg Tompa, Arany és Jókai Mór lantja. Alkotmányos életünk utolsó védőbástyája, a két protestáns egyház autonómiája ellen is intéződött támadás; senkisem hitte az ellentállás lehetőségét. De íme, a két millió református, az egy millió ágostai evangélikus vezérek köré csoportosultak egyedüli erősségük védelmére. És vértelen, mert az elme fegyvereivel vívódott, de annál dicsőbb volt a harc s végül a győzelem. Hálásan elismerjük, hogy római katolikus vérrokonaink is mellettünk voltak eme harcokban, Bartakovics Béla egri érsek és a klérus érdemei fel vannak jegyezve írásainkban. És e harcokban fényesen kivált Tisza Kálmán alakja, a vezéré; ki az egyházért és a szabadságért mindent kockáztatott. Akkoriban liberálisnak lenni — más volt, mint olyan liberális, mely csak jelszó béke idején. Férfias bátorság, erős karakter s rendületlen lelki erő kellett ahhoz, szemtől szembe kiállani a jogot lábba taposó hatalmasok elébe, és vezérelni azt a kis, lelkes csapatot, melynek az elme fegyvereivel kellett küzdenie az erőben túlnyomó ellenség ellen, mely mindennemű fegyverrel rendelkezett! Tisza Kálmánnak megvoltak mindeme tulajdonságai. Debreczenben és Budapesten bátran szólalt fel, és ha egyért szenvednie is kellett, elérte azt, hogy alakját a valódi érdem koszorúja övezte s hogy széles e hazában ismertté s becsültté lett a neve. Azután következett az alkotmány helyreállítása, s akkor Tisza Kálmán alakja ismét kivált, mint vezér a politikai téren. Így magyarázható meg az, hogy azok, a kik számítottak a főgondnoki tisztségre, Tisza megválasztásától nemcsak hogy meg nem sértődtek, hanem a választásnál reáadták szavazatukat. És az eredmény igazolta, hogy a választás a lehető legszerencsésebb volt.

A püspök azután az ünnepelt felé fordult s dicsérte, hogy Tisza Kálmán nagy elmék módjára nem kereste mohón a népszerűséget, hanem ott, hol a közérdek követelte, a töviskoszorú után nyúlt és jutalmát csak öntudatában kereste, hogy szent ügyért önzetlenül s önfeláldozón küzdött. A huszonöt év nagy részét a politikai munkásság foglalta el s Tisza Kálmán ebbeli érdemeinek méltatása nem igen illenék bele az egyházi ünnep keretébe; azonban annál nagyobb hálára van kötelezve iránta az egyház, melynek — minden kormányzati gondjai mellett — annyi időt s munkaerőt szentelt. Igazságosság, pártatlanság és vallásos érzület jellemzik Tiszának egyházi téren való működését, és örökké feledhetetlen marad, a mit a közoktatásért és — támogatva nemes, anyagi jóságú nejtől — a humanitás terén tett. Semmit sem adhatunk neked, — úgy mond a szónok, — mert szegények vagyunk, semmit, csak

szeretetünk örökzöld babérjait. E babér levelei nem olyan pompások, mint a politikai pályáé, de megvan az az előnyük, hogy nincsenek tövisei.

Végül gratulált Tiszának, hogy az Isten nemes feleséget és fiakat adott neki, kik — mint Tisza István — a nagy apának méltó gyermekei. Ezzel egy szép albumot adott át az ünnepeletnek, hosszantartó, zajos éljenzés közepett.

Ezután következett Tisza Kálmán beszéde, mely szószerint így hangzik:

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés! Igen tisztelt gyülekezet! Mindenekelőtt, nehogy túlságig szerénytelennek látszassam, meg kell jegyeznem azt, hogy jól érzem lelkemben, mennyire túlcspangók voltak az elismerés azon szavai, melyeket főtiszteletű püspökünk felőlem elmondott; de nem folytatom tovább, ez egyszerű megjegyzéssel beérem, azért, mert meg vagyok lelkemben győződve, hogy mind e túlzások csak egy forrásból erednek: az irántam való barátság és rokonszenv forrásából, mely nálam viszont fakad. Különb, főtiszteletű gyülekezet, tehetségem nem engedi, hogy az érzelmeket, melyek szívemet ellepik, most mind ezen lelkes szavak, ezen fogadtatás után, úgy a mint kellene, kifejezzem. A ki lát mindeneket, a ki látja a szívek belsejét, látja az érzelmeknek valódi, mély voltát, látja a köszönetet és hálát, mely szívemet eltölti és talán nem hízelgek magamnak, ha azt hiszem, hogy azok is, a kik itt jelen vannak, ismernek annyira, hogy nem kételkednek azoknak valódi, mély és állandó voltában. Épen azért nem is teszek kísérletet a méltó szavak felalálására. — Talán nem túlságig ámítom magamat, ha abban, a mi velem a tegnapi és a mai napon történt, bizonyítékát látom, hogy a Mindenható meghallgatta azon, személyemet illetőleg, ezelőtt majdnem 25 évvel kifejezett kérésemet, hogy engedje, hogy itt működésem alatt azoknak bizalmát, kik azt a választásnál előlegezték, megtarthassam, azokét, kik azt nem előlegezték, megnyerhessem. De ha ez így van, annál jobban kell éreznem, hogy mindabban, a mi itt most történt és történik, mily nagy része van az irántami jóindulatnak és elnézésnek; mert lehetetlen nem éreznem, hogy egyáltalán nem tudtam megfelelni kötelességemnek úgy, a mint kellett, a mint szerettem volna; nem tudtam annyit tenni, a mennyit kellett volna és a mennyit magam is óhajtottam. Mentségemül vagy inkább indokul szolgálhat az, hogy a közélet más terein az egész huszonöt év alatt, tizenöt év alatt pedig már épen nagy mértékben el voltam foglalva, és ha mindezen érzelmem daczára tulságos arczpirulás nélkül tudom fogadni az irántam oly megtisztelő nyilatkozatokat, annak oka abban rejlik, mert erős és ingatlan meggyőződés az; a mult igazolja, a jövő sem fog mást mondani, hogy: a ki a magyar haza jólétére törekszik, a ki a magyar állam megszilárdításán, az állam tekintélyének fentartásán, öregbítésén fáradozik, az egyúttal a magyar protestáns egyháznak s így az egyházunknak javát is előmozdítja. Hogy sikerült-e ebben valami, — s ha igen, — mennyi, azt megítélni nem az én feladatam, de egyet felemlít fölvelek mondani, és ez az, hogy vizsgáljam bár a legszigorúbban lelkiismeretemet, az megnyugtató az iránt, hogy a mi tehetségeimtel telt, mindent és mindig azon irányban tettem.

Midőn, főtiszteletű közgyűlés és tisztelt gyülekezet, a mult évben a főtiszteletű dunántúli egyházkerület gyűlését, mint világi elnök, megnyitottam, felemlítettem a többek közt azt, a mit igen tisztelt szónokunk most is kifejezett, hogy ha nem is oly nagy mértékben, mint sok más helyütt, de nálunk

is mutatkoznak jelenségek, melyek oly szellemre vallanak, mely a mult sötét idők felé látszik minket visszaterelni, s mely, ha érvényre juthat, veszélyeztetheti a hazánk felekezetei közti egyetértést. Sajnálom, uraim, hogy ma nem mondhatok egyebet, mint azt, hogy ebben nem csalódtam, sőt, hogy ez tagadhatatlanul egyes konkrét esetekben már egészen pozitív alakot is öltött. De, azt hiszem, főtiszteletű közgyűlés és tisztelt gyülekezet, nem volna helyén, hogy én itt most ezekkel bőven foglalkozzam. Nem volna helyén, de nem is tartom szükségesnek. Nem tartom szükségesnek egyfelől azért, mert tudom, hogy bármi történjék is, a magyar protestánsizmus és így a mi egyházunk és egyházkerületünk is hű fog maradni ahhoz az úthoz, ahhoz a szellemhez, a mely útát mindig követett, a mely szellem mindig áthatotta, azaz: fejleszteni fog igyekezni belsőleg saját erejét, hogy, ha kell, daczolhasson minden veszélylyel; nem fog megtámadni senkit; mindig kész lesz a békét fenntartani, örülni fog minden más felekezet boldogulásának, de viszont, ha megtámadtatnék, a szellem, az ész, az igazság fegyvereivel fog menni a küzdelembe. De nem tartom szükségesnek azért sem, mert még azontúl is, hogy a felekezetek közti béke fenntartása valóban minden felekezetnek és minden hazafinak érdeke, ezen kérdések, a mint ma már állanak, legalább azon részük, a mely konkrét alakot ölt, ha nem is mondhatom, hogy nem érdekli a felekezeteket, de nem mondok sokat, ha azt mondom, hogy legalább annyira érdekli az államot. Ezt sem kívánom bővebben fejtegetni, de reá kívánok mutatni, hogy midőn körülbelül hasonló esetek fordultak elő, mint a mostaniak, a mi eleink úgy fogták fel e kérdéseket, mint a hazának, a nemzetnek kérdéseit. Hiszen hogyné tudnók, hogy a harminczas évek végén és a negyvenes évek elején a reversálisok, a vegyes házasság és mindaz, a mi ezzel kapcsolatban van, képezte a hazai tárgyalások, vitatkozások anyagát; és nézze meg bárki az akkori kornak a naplóit, iratait, meg fogja látni, hogy a küzdelmet nem csak a protestánsok vitték, sőt talán, mondhatnám, nem főleg ők vitték, hanem vitték a római katolikus valláson levő hazafiak. Igen természetesen, mert ha ők a baza, az állam nevében felszóltak, rájuk nem lehetett azt mondani, a mit a protestánsokra lehetett, legalább ráfogni, hogy ők az állam nevében beszélnek, de elfogult felekezetiesség vezérli őket. És, uraim, talán megengedik, hogy ez állításom bizonyításául csak néhány sort olvassak fel az 1840—41-iki országgyűlésen a főrendiházban — tehát nem is az alsóházban — mondott beszédéből egy oly férfúnak, kit, mint nagy hazafit, hamvaiban is mindnyájan tisztelünk, kiről azt, hogy a római katolikus egyház igaz híve volt, soha kétségbe nem vonták s a ki még az akkori liberális párt kötelékébe sem tartozott. E férfiú, uraim, Széchenyi István gróf. E férfiúnak akkori nagyhatású beszédéből írtam ki e pár sort: „Az apostoli magyar király mindig meg tudta konstitucionális nemzetével óvni magát Rómának supremáciájától, a főméltóságú klérus status in statu sohasem volt és soha nem is lehet, s valamint inkább és inkább fejledek honunk konstitucionális elvekben, annál összeütközőbb s így annál tűrhetlenebb lészen egy külső hatalomnak ilyes befolyása nemzetünkre. Hol a törvény a nemzetet még fejedelmének önkényétől is biztosítja, mikép lehessen az idegen önkénynek alávetve?”

1841-ben, Magyarország főrendi tábláján mondta ezeket Széchenyi István gróf, és uraim, én nem képzelhetem, hogy a mai nemzedék lelkében — felekezeti különbség nélkül — ne

élne ugyanez az államhoz való ragaszkodás. Épen ezért, midőn azt is tudom, hogy Magyarország törvényhozása és kormánya, a mint nem tette eddig, úgy nem fogja ezentúl sem tenni, hogy kényszerítőleg belenyuljon a hit dolgaiba, beleavatkozzék az egyes felekezeteket kizárólagosan illető ügyekben, vagy parancsolni akarjon azokban, a melyek valóban a hitre tartoznak; s midőn a történelem bizonyítja azt is, hogy Magyarország főméltóságú klérusa bonyodalmas, kényes kérdéseknél mindig tudta úgy hazafiságának, mint bölcsességének jeleit adni, — ennek köszönvén azon kiválóbb állást, melyet tőle nem irigylünk, de melylyel e világon sehol másutt, mint hazánkban, nem bír, — midőn mindezeket látom, nem tudok letenni a reményről, hogy, bár láttassanak is a fekete pontok, de ezen kérdések mindenkinek megnyugvására fognak úgy elintéztetni, hogy se az egyes felekezeteknek az érdeke, se az állam tekintélye ne szenvedjen.

Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés, tisztelt gyülekezet! Most visszatérek oda, mi beszédemnek igazi célja volt: köszönetem és hálám kifejezéséhez. Nem fogok most sem túláradozni ebben, de ki kell jelentenem, hogy él bennem a hála és a köszönet mindazok iránt, kik ez ünnepélyekben részt vettek, nemcsak az én irántam tanúsított jóindulatért, — bármily nagybecsű is az előtttem, — de él bennem azért, — és talán főleg azért, — mert meg vagyok róla győződve, hogy annak, hogy különböző vidékeiről e hazának, összesereglettek a protestánsok, s hogy ez ünnepélyekben részt vettek többen, igen buzgó, de nem elfogult római katolikusok is, megvan az a jelentősége, hogy egyfelől bebizonyítja, hogy maguk a protestánsok tudnak összeseregleni azért, hogy egymással örüljenek, másfelől biztosítéka annak, hogy fognak összeseregleni akkor is, midőn egymással tenni kell, de jele az, hogy római katolikusok is vannak jelen, egyúttal annak, hogy még minálunk — hála a gondviselésnek — nem ment annyira a felekezetieség, hogy a hazában élő különböző felekezetek ne tudjanak együtt örülni más felekezetekkel.

Én, mélyen tisztelt egyházkerületi közgyűlés, kérem Istent, áldja meg mindnyájukat, áldja meg ezen egyházkerületet, annak iskoláit, egyházait és egyházi tagjait, mindnyájukat pedig ruházzon fel a hitnek erejével, de ruházzon fel a türelem és a nyugalom sokszor igen nehéz sajátságaival is, hogy mindaddig, míg hazánk és vele összeforrt egyházunk érdeke ezt kívánja, semmi belőle ki ne zavarja, de ha ránk kényszerítenék más eljárás, akkor ruházzon fel a szilárdság, a szívósság, a kitartás összes erejével, hogy úgy, mint hajdanta, ma is elháríthassunk minden veszélyt, mely hazánkat és egyházunkat érheti. A magam részéről pedig engedjék meg, hogy kérjem továbbra is jóindulatukat, és kérjem azt is, a mire eddig is mindig szükségem volt, de a mire hajlott koromnál fogva ma már nagyobb szükségem lesz — elnézésüket.

* * *

Fényes mozzanatát képezte az ünnepeknek királyi Felsőháznak a jubiláns főgondnokhoz intézett következő távirata: „Őszinte rokonszenvvel csatlakozom azon örömteljes szerencsekívánatokhoz, melyekkel önt, mint huszonöt év óta az evangélikai reformált egyház dunántúli kerületének főgondnokát hitsorsosai és számos tisztelői a mai napon üdvözlük. Adja a Mindenható, hogy mindenkor érdemdús működését egyháza és a közügyek érdekében még számos éven át folytathassa. Ferencz József“.

E legmagasabb helyről jövő távirat mellett még mintegy 200 távirat érkezett Komáromba a jubilánshoz. Kiemeljük ezek közül gr. Csáky Albin, Dr. Wekerle és Szilágyi miniszterek sürgönyeit.

„Nagyméltóságú főgondnok úr! Nagyméltóságod ma azon üdvös munkásságnak, a melyet az egyház és iskola javára, mint egyházkerületi főgondnok eltöltött, huszonöt éves évfordulóját éri. Ezt a fordulót méltó ünneppé teszi maga az egyház, a melynek szava a legilletékesebb bírónak azon közhasznú szolgálatok megítélésére, melyeket Nagyméltóságod bölcs vezetése osztályrészsül juttatott. Lelkes odaadással állott e nemes ügy élén Excellenciád akkor is, midőn az egész ország közjavainak irányítása nyúgodott erős vállain, most pedig, midőn az egyház és iskola nagyobb részt nyert azon értékes erőből, az még büszkébben vallja oszlopának. Engedje meg, hogy első sorban üdvözölhessem azt az egyházat, a mely a maga értékét emeli, midőn vezetője érdemeinek a hála adójával adóz, s aztán engedje meg, hogy az Isten áldását kívánhassam Excellenciádra. Adjon az ég Nagyméltóságodnak hosszú életet, hogy kivehesse abból a maga javát úgy az egyháznak, mint a közéletnek minden rétege. Fogadja Excellenciád kiváló igaz tiszteletemet, gróf Csáky Albin, s. k.“

Wekerle miniszter pedig Pap Gábor püspökhöz a következő táviratot intézte: „Személyesen meg nem jelenhetvén, Méltóságodat vagyok bátor kérni, legyen szíves nevemben is tolmácsolni azt a mély tiszteletet, melylyel Tisza Kálmánnak nemcsak a politikai téren, hanem az egyházi ügyek körül is szerzett hervadhatatlan érdemei iránt viseltetem“.

Szilágyi Dezső a következő üdvözlő táviratot küldte: „A mai ünnepély alkalmából fogadja Nagyméltóságod üdvözlőletemet“.

Közügyeink.

Lelkészavatás után mondott beszéd.*

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Nem lenne e felvonulásaiban talán fárasztó, de végeredményében felemelő ünnepély összhangja teljes, ha a nagy tiszteletű esperesi kar és főtiszteletű püspök úr iránt, kik a Szentlélek ajándékait sáfárolták reánk, ki a Krisztus szolgálatában szerzett tapasztalatok dús kincseivel, áldásával gazdagított minket, nem emelkednék ajkainkról a köszönet és a hála szózata.

Nem éreztük volna a mennyei tűz hevítő erejét, ha e magas egyházkerület által képviselt egyházak iránt, melyekben mi nemes munkakört és békés otthont találtunk, nem lobogna fel kebleinkben a mélyen megilletődött szív elismerése és hálalángolása.

Ha némán és hallgatagon állanánk e pillanatban, mint sötét fenyves erdő vagy komor sziklabércz.

De még az erdő is felzúg a hajnali szellőn és életre kél,

* Mondotta e beszédet a múlt hó 27-én Debreczenben tartott lelkészavatási ünnepélynek a nagytemplomban bevégezte után az egyházker. közgyűlés termében Ferenczy Gyula krassói lelkész. Mint nem pusztán köszönetet tolmácsoló, de szép eszmékben, gondolatokban gazdag beszédet óhajtottuk azt lapunkban közölni, s köszönjük a tiszt. lelkész úrnak, hogy kértünkre szíves volt e sorokat rendelkezésünkre bocsátani. Szerk.

ha felcsendül benne a madárdal. De még a sziklabérc is hangot ad és visszazengi a vándor énekét.

Zeng a mi szózatunk is és a szívhála érzelme csendül meg abban. Visszhangot ad a mi keblünk is és az örömet hirdeti. Az örömet, mely bennünket eltölt a miatt, hogy a zászló alá, melyre Krisztusunk neve, idveségünk és szabad hazánk szerelme vannak írva: felesküdhettünk immáron mi is.

Óh bárcsak már akkor osztályrészünké lett volna e magasztos pillanat, midőn az ősfőiskoláktól, szeretett tanárainktól búcsút véve, kettős próbatét után a kerület elbocsátott. — Hogy midőn az ifjú forró hite a közöny hidegével először összeütközött; midőn a nemes vágyak és szép tervezetek szárnyalását a rideg valóság földre vonta le; midőn a pálya nehéz kezdetén ott álltunk idgenül és elhagyottan az egyházak küszöbén és ajánlgattuk szolgálatunkat: már ragyogott volna szívünkben a fogadalom és szent eskü csillaga, hogy biztasson, hogy égi jutalomra intsen.

Óh bárcsak már akkor osztályrészünk lett volna e magasztos pillanat, midőn az egyes gyülekezetek által az Ur szőlőjének, a lelkeknek pásztorául elhívattunk és elválasztatánk; hogy midőn egyfelől az oldás és megkötés hatalma, a tanítás és az üdvesszövegek kiszolgáltatása az önálló munkakörrel birtokunkba jött és köteleiségünké vált: éreztük volna a Szentléleknek reánk áradását; megkötött és irányított volna a letett esküvés. Vagy hogy másfelől híveink is hallották volna nagy fogadásunkat, láthatták volna e némely mozzanatokban vallásunk szellemétől idegen, alapjában apostoli, általában ismeretlen szertartás lefolyását, s ne tűnének fel annak néha késő kimaradása által, akár üdvességök dolgainak addigi vezetése veszélyeztetettnek, akár ez avatási ünnep felesleges szokásnak.

Nem homályosítaná el most örömünk fényét ama kiállt aggály, hogy a szent szolgálatot eddig jóformán minden belső felelősség nélkül viseltük. Nem emelné most örömünk fényét ama bús árnyék, hogy sokan, kik lelkészekké választattak, de a munkából hamar elhívtak, e felemelő eskü nélkül mentek át a diadalmaskodó egyházba, s nem mondhatták el az egyház egyetemének, hogy eskü nélkül küzdve is hívek valának . . .

Annál nagyobb a mi örömünk, annál mélyebb a mi hállánk a Szentháromság egy Isten iránt, ki megtartott, megváltott és megvigasztalt minket. Egyházunk kormányzói, volt főnökeink, gyülekezeteink iránt, hogy tanácsoltak, hogy takargattak, hogy befogadtak és nem engedtek tönkre menni ama hosszú bolyongásban, mely az elhagyott kedves iskoláktól és szeretett tanároktól a megnyert biztos jövődő ígért-földjéig sorsunkká leve.

Haj, hogy sokan nem mondják ezt velünk! Haj, hogy sokan elvesztek az egyház ügyére nézve! Haj, hogy sokan még most is bolyonganak! Óh, sok szép virág virágzott az iskolák örök lombú fáján, sok nagy jövőt ígérő mag hullott rólok terméketlen kopárra. Ha mind sudárba szöknek, sűrű erdő állana mostan itt, és azt vélnétek: síkká terült a bércz. S ha a fellengző remény, mit saját és az egyház érdekében keblök dobogtata, látható alakot öltene: a Kárpátok ormi néznének le rátok, s vélnétek, bércezzé magasult a sík . . .

Míg így azt mondjátok: nincs elég arató, s bár számunk így is nagy: kevesen vagyunk. Igen, mert sokan elhagyták a lelkészi pályát és más helyen kerestek munkatért. Van nem egy, a ki kétségbe is esett, de alig van közülök csak egy is, ki szívében keserőséggel ne gondolna a régi útra vissza.

Egyházunk vezérei, hitben erős bajnokok, ne ítéljétek el őket felettébb. Pusztán bolyongtak és nem voltak Mózesek. A természet, a tudomány, a mívelt élet ellenkező szelei hányták csónakuk és nem volt erejük.

Óh nagy Isten, bocsásd meg gyengeségök tépett reményökért és szégyenítsd meg kishitűségeket azok sorsának jobbra fordításával, kik szolgálatodban egyik helyről a másikra hányódva, régen munkában állva, te benned remélve, megettépve, de kétségbe nem esve híven küzdenek.

Ősz püspökünk, kin Isten kegyelme megnyugodott, Áronok és Mózesek, egyházunk oszlopai és képviselői, ne hagyjátok el őket! Ne engedjétek, hogy a lelkészi pálya végzett hallgatói elhagyatva, saját erejökre utalva hányódjanak a véletlen esélyein. Ne engedjétek, hogy a tehetség és képezett erő, hogy az egyház ügyét emelni kész jellem itt munkatért, illő jutalmat ne találjanak!

Minket pedig, kik mint gyümölcsfa az áldás édes terhe alatt, tisztelettel állunk itt előttetek, fogadjatok soraitok közé és vezessetek a Krisztus zászlója alatt diadalra. Nem kedvezők a szelek, melyek most a magyar hazában lengetik. Tűnőben van a szabadságért harcolóknak érdeme; emelkedőben a sötétség és haragos gerjedelemben az evangyéliomi öregebb testvér. De megfordulnak még a kedvetlen szelek. Eloszlik a setét, ha az igazság napja, melyet az evangyéliom képvisel, közöttünk fenragyog, ha a szabadság szelleme, mely intézményeinket áthatja, a közéletben is lüktetni fog; ha a protestáns géniuszműt kibontja szárnyait és előtte jár a nemzeti fejlődésnek mindenütt.

Munkáljátok ezt vezérferfiak. Lássátok még soká a pásztorok és juhok megújulásában Krisztus ama kijelentésének teljesülését, hogy az ő köztünk épített ezen egyháza örök és erős.

Kis és nagy egyházak, gyarapodjatok! iskolák, fényt hintsetek! szabad intézmények, virágozzatok! Krisztus valása, üdvességünk ügye, igazi emberi haladás nyerjenek több-több munkásokat; vegyenek nagyobb nagyobb haladást e hazában, melynek dicsősége terjedjen nemzetségről nemzetségre, a míg Istennek napja süt.

Ferenczy Gyula,
krassói ev. ref. lelkész.

Megjegyzés a n.-szalontai ev. ref. egyházmegye f. év augusztus 9-én tartott gyűléséről szóló tudósításhoz.

Ezen becses lap 35-ik számában közölt n.-szalontai egyházmegyei gyűlésről szóló tudósítás bekezdő részét, mely — a bírósági ülés tárgyát, az úgynevezett „okányi ügy“-et illetőleg — az olvasókat egészen félrevezeti, az ügygyel ösmerős embernek nem lehet elhallgatni a következő tiszteletteljes helyreigazító megjegyzés nélkül.

Ha a t. Referens, vallomása szerint nem volt jelen a bírósági ülésen, akkor erről a közgyűlésről szóló referációját bevégezve, jobb lett volna egyszerűen csak ennyit mondani: ezután bírósági ülés volt. Ez elég lett volna. Ezzel legalább a bírósági ülést illetőleg csak azt jelentette volna meg, a mi igaz; így senkiben sem támasztotta volna távolról sem azon gondolatot, hogy az ide vonatkozó egyes kifejezései alaptala-

nok. A Referáló, hallomás után, helytelen informálás benyomása alatt írván tudósítását: legelőször is a bírósági ülésnek és tárgyának jelzése s minden indokolás nélkül neki ront az ezen ülésre szerinte felesleges nagy számban megjelent okányi küldöttségnek. Neki, úgy látszik, hogy a bécsi és okányi küldöttség az idő nem egészen okos használatában és a fanatikus-ságban hasonlítanak egymáshoz. Ezen utóbbi szavaival rossz hírt kelt az okányi küldöttség felől, és ez által közvetve az egész 3000 lelkes tiszta ref. magyar községről, meg nem gondolva, hogy nem jó hinni minden hírnek, és hogy a „látszat csala”. Tovább olvasva tudósító ezen bekezdését, azt várna az ember, hogy ha ő nem volt is jelen a bírósági ülésen, de ha már azt és az arra megjelent okányiakat megemlítette, akkor már csak megmondja röviden azt is, hogy mi volt hát ennek a bírósági ülésnek a tárgya. A tudósító azonban e helyett hallomásának erős befolyása alatt lévén, egy személyeskedést, részrehajlást és sértegetést eláruló megjegyzést tesz, ezt mondván: „csak annyit jegyzek meg az érdeklődők kedvéért, hogy Okányban a rektor és káplán összekülönböztek. (A tiszteletes úr ugyanis azt hiszi, hogy ha Hollandiában 2 óra hosszúig tart egy prédikáció s öt verset énekelnek kijövre, annak Okányban is úgy kell lenni stb.)”. Az itt felhozott összekülönbözés meglehet a rektorban, de a segédlelkésznek nincs benne semmi része és neki nincs erről semmi tudomása, mert ő nem különbözik össze könnyen senkivel, annyival kevésbé tanítóval, ez ellenkezőnek lelkületével, ez nem fér össze állásával. Azt az állítást, hogy segédlelkészünk 2 órai beszédet akarna Okányban és öt verset kijövre, a tényállással ösmerős ember úgy hallgatja el, mint egy madár betanított énekét vagy betanított szavát, mert tudja, hogy mint ez, úgy a tudósító sem tudja szavának, hallás után mondott állításának helyességét vagy helytelenségét. — Segédlelkészünkről tudva, meggyőződésből senki se mondhatja a fenti állítást, mert ez tagadása volna a mi egészen rendes ideig tartó, mindig jobban-jobban látogatott, örvendetesen építő istenitiszteleteinknek. Hogy ilyesmit tárgyilagos tudósításnak fel se kellett volna hozni, s hogy az egyházmegyei törvényszék nem a segédlelkész és a rektor közt felmerült ügy felett hozott ítéletet, ezt bizonyítja a bírósági ülés jegyzőkönyvének lelkészi hivatalunkhoz megküldött hiteles másolata, melyből láthatjuk, hogy:

A N.-Szalontán augusztus 9-én tartott bírósági ülés tárgya volt Okány község nagyrészének vádpanasza a rektor ellen, a ki a községet egy földvétele ügyében hivatatlan beavatkozásával 30,000 frtig megkárosította, a földvévő küldöttséget becsületében megsértette, agg lelkész főnöke ellen izgatott, hivatalos teendőit elhanyagolta, istenitisztelelet alatt regényeket olvas, egyházi pénzek felvételébe ártja magát stb. A vizsgálat eredményének felolvasása, a felek kihallgatása után a bíróság ítélete „mindenekelőtt komoly megrovását fejezi ki panaszlók mivel sem indokolható eljárása fölött, melylyel a vádak megvizsgálásában az esperesi hivatal mellőzését kérték”.

Az ülés, a panasz azon részének, hogy káros hatással volt-e a földvétele feltételeire vádolt beavatkozása, érdemébe nem bocsátkozik, mert itt nem olyan természetű cselekvényről van szó, mely a 257. §. b) pontja szerint volna elbírálandó. A panasz egyes elévült és teljesen be nem bizonyíthatott részei elejtettek. Beigazoltatván ellenben, hogy vádolt a földvásárló küldöttséget az inkriminált levéllel épen az alkudozás időpontján hivatalához nem illőleg gyanúsította s helytelen föllépésével a hívek jogosult megbotránkozására szolgáltatott

okot; beigazoltatván, hogy úrvacsoraosztáskor és más alkalmakkal a templomot idő előtt elhagyja, istenitisztelelet alatt könyveket olvas, írásbeli jegyzeteket tesz, templomi viselkedésével a híveket áhítatosságokban zavarja, magatartása által rossz benyomást tesz: miután a kántor-tanító az istenitiszteleten végig jelen lenni s ott igazi vallásos buzgóságot tanúsítani, magán életében pedig minden olyan viselkedést kerülni köteles, mely állásának méltóságát sérti, egyházas tekintélyével össze nem fér, vagy arra lealacsonyítólag hat: „ezeknél fogva az egyházmegyei bíróság ítélete Szőke János tanítót a 257. §. c), e), h) pontjába ütköző cselekvényéért vétkesnek nyilvánítja, s a 246. §. b) pontja szerint (annyival is inkább, mivel már egyszer elnökileg meg lett intve) feddés büntetésére ítéli, ezenkívül a vizsgálat során fölmerült 7 frt fuvar költség 15 nap alatti lefizetésében elmarasztalja”.

Ime ezen ítéletből látható az „okányi ügy” miben állása és a tudósító erről hallomás után gépiesen írt tudósításának félrevezető, sértő volta. Látható ebből, hogy az „okányi ügy”-et nem a segédlelkész hihetetlen hosszúnak híresztelt beszéde, hanem a rektor botránkozató magaviselete, vallásos odaadó buzgóságának hiánya képezte, a miért a nt. és tek. m. bíróság által el is lett ítélve. De látható a fentiekből az is, hogy tartassanak bár Okányban a legrövidebb istenitiszteletek, legyen bár olyan liturgiai egyöntetőségünk, hogy egyházainkban egymástól egy betűben sem térjenek el, azért még — a földvételei ügy be nem végeztetvén — az „okányi ügy”-nek nincs egészen vége, sőt félfő, hogy mindig jobban mérgesedik, mert a rektor beavatkozásával okozott, községünket és egyházunkat terhelő 30,000, sőt jobban felszámítva, 50—60,000 frtos kár mindig súlyosabb lesz, s ezért a község polgárai mindig jobban kereshetik a kár okozóján az elégtételt, a megtérítést. Az ilyen kárral terhelt község iskolatermeit, midőn tudósító kritikán alólinak jelzi, jó lelt volna megjegyeznie azt is, hogy községünk templomát külsőleg-belsőleg renováltatja az idén, jövőre pedig új iskolatermeket állít, melyeknek a helyiségét már meg is vette, még pedig jó drágán, a rektor földvételeinkbe tett beavatkozása miatt; mert a földdel együtt vettük.

A t. Referens saját szavainak hitelessége és az igazság érdekében ne legyen máskor az áhíreknek, mendemondáknak visszaadó gépje, tudósítást ne írjon, csak arról, a mit maga közvetlen lát, hall és bizonyosan tud, erről is tárgyilagosan, minden legkisebb méltatlan sértés nélkül, el nem feledve, hogy: nekünk nemcsak hogy nem szabad más hírét-nevét magunk ártalmára bántani, de sőt inkább kötelességünk tőlünk telhetőleg egyebeknek hírét-nevét oltalmazni, öregbíteni (IX. par.). Hogy ezen becses egyházi lap ne hozzon többé ilyen félrevezető sérelmes tudósítást, hogy köztünk áldásos békeség legyen: kérjük különösen azok, kik az egyházi téren együtt működni hivatnak. Kérjük ne csak a liturgiai egyöntetőség országát, hanem mindenek előtt ezt: „Szeretet, jöjjön el a te országod!”

Okány, 1892. aug. 31.

V. n.

Különfélék.

Rövid ujdonságok. A komáromi jubileum leírása foglalván el lapunk jó részét, csak rövid jelezzük a következő ujdonságokat. Debreczeni főiskolánkban a tanév f. hó 9-én nyílt meg istenitisztelettel és Dr. Erdős József akad. igazgatói székfog-

laló értekezésével, mely „a bibliáról“ szólott. — F. hó 6-án és 7-én 33 ifjú érettségi vizsgát tett főiskolánkban. Ugy ezekről, mint a helybeli jótékony Nőegylet árvaházában felállított elemi iskola folyó hó 7-én történt megnyitási ünnepélyéről jövőre többet.

Iskolai értesítők. (Folytatás). 18. A kecskeméti reform. főiskolai jog- és államtudományi kar évkönyve. XVII. évfolyam. Közli Dr. Kovács Pál jogakadémiai igazgató. Az igazgatói székfoglaló értekezés és Dr. Szászy Béla „Az egyházi büntető hatalom köre“ című tanári székfoglaló értekezése után adatok következnek az intézet mult évi történetéről. Tanított az intézetben az igazgatón kívül 6 rendes és 6 magántanár. A joghallgatók száma I. é. 14; II. é. 16; III. é. 10; IV. é. 14, összesen 52, a második félévben 48, a kiken kívül felsőbb engedélylyel alap- és államvizsgákra jelentkeztek az első félévben nyolczan, a második félévben kilenczen. Anyanyelvre nézve volt a joghallgatók között 2 külföldi, 1 német, a többi magyar. Vallásra nézve volt közöttük 25 róm. kath., 7 ág. hitv., 17 helv. hitv. és 3 izraelita. — 19. A szatmárnémeti evang. ref. főgymnasium (XXII.) értesítője Szerkesztette Borsos Benő igazgató-tanár. Mátray Lajos székfoglaló értekezése „A magyar dráma legrégebbi nyomai“ címmel áll az értesítő elején. Ezután adatok jönnek a tanév történetéből, melyből megjegyezzük, hogy beiratkozott a főgymnasiumunkba a) nyilvános, rendes tanuló 290, b) magántanuló 3, c) vizsgálatot tett az év folyamán bejelentett magántanuló 14, összes létszám 307. Ezen 307 tanuló közül a vizsgálatot tett nyilvános és magántanulók száma: 276, kik közül anyanyelvre nézve volt: 269 magyar, 3 német, 3 román, 1 angol. Vallásra nézve: 181 ev. ref., 12 ág. ev., 12 róm. kath., 10 g. kath., 61 izrl. vallású. Előmenetelre nézve volt: jeles 20, jó 42, elégséges 119. Egy elégtelen tanjegyet kapott 36, kettőt 27, többet 32. Segélyezésre fordított az intézet tandíjmentesítés, tápintézet és alapítványok útján összesen 932 frt 38 krt és 1 drb 10 francos aranyat. Az érettségi vizsgálatra jelentkezettekéről így szól az értesítő: „írásbeli vizsgálatra csak 20 tanulót bocsátottunk. Ezek közül 4 tanulóknak ajánlottuk ezidőszerint az érettségi vizsgálatról való visszalépést. Egy csakugyan vissza is lépett. A 19 közül egy, nagyfokú betegsége miatt nem állhatott elő, egynek pedig írásbeli dolgozata nem sikerülvén, visszavetített. Így aztán június 29. és 30-án 17 tanuló állott szóbeli vizsgálatra, kik közül jeles érettséget tanúsított 1, jót 4, egyszerűen érettnnek nyilvánított 9, két óra visszavetített 2, egy évre 1 tanuló. A szóbeli érettségi vizsgálat elnökségét Főtiszt. Kiss Áron Püspök úr tartotta fenn magának; ki ezt már régen megígérte, s daczára nagymérvű elfoglaltságának, a legszívesebben jelent meg közöttünk; egyházkerületünk részéről Nagytiszt. Tóth Sámuel, egyházkerületi főjegyző úr, a kormány képviselőjében pedig Nagyságos Dr. Ballagi Aladár budapesti egyet. nyilv. r. tanár úr szerencsételtett. Megértük tehát, hogy a szatmárnémeti ev. ref. főgimnázium első érettségi vizsgálatát megtarthatta. Ha nem is oly fényes az eredmény, de kezdetnek, mindenetre elég jó. Tanulást megérthetnek az eredményből a következő osztályok tanulói, s átláthatják, hogy egy érettségi vizsgálatnak nem kicsinyes követelményei vannak, s a ki ezen bizonyítványt — mely mindennemű tudományos pályára megnyitja az utat — meg akarja szerezni, annak alaposan hozzá kell látni gimnáziumi tanulmányaihoz s kívánt jártasságot kell azokban tanúsítania“. Működött az intézetben össze-

sen 12 tanár. A tanulókról szóló statisztikai kimutatás következő: I. o. nyilv. 74, mag. tan. 3, összesen 77; II. o. nyilv. 42, m. t. 3, összesen 45; III. o. ny. 41, m. t. 3, összesen 44; IV. o. ny. 30, m. t. 4, összesen 34; V. o. ny. 30, m. t. 2, összesen 32; VI. o. ny. 27, összesen 27; VII. o. ny. 23, m. t. 2, összesen 25; VIII. o. ny. 23, összesen 23; nyil. 290, mag. tan. 17, összesen 307. Vizsgálatot tett I. o. 69; II. o. 42; III. o. 37; IV. o. 28; V. o. 31; VI. o. 26; VII. o. 21; VIII. o. 22, összesen 276. Az iskolai év végén maradt 276 tanuló közül vallásra nézve volt ev. ref. 181, ág. ev. 12, r. kath. 12, g. k. 10, izr. 61; anyanyelvre nézve magyar 269, német 3, román 3, angol 1. A tanári nyug- és gyámintézet vagyoni állapota a tanév végén 18,274 frt 88 kr, a tápintézet vagyoni állása 5418 frt 71 kr volt; végre a gymnasium alapjára a tanév végéig a mult évi kimutatás főösszegével együtt 57,417 frt 43 krt hordott össze az adakozók nemes buzgalma. — 20. A kolozsvári evang. ref. kollégium értesítője. Kiadja az igazgatóság. Tanított az intézetben összesen 18 tanerő és 4 elemi iskolai tanító. A főgymnasiumban felvételt az egész év folyamán I. o. 67, II. o. 60, III. o. 28, IV. o. 47; V. o. 30, VI. o. 42, VII. o. 29, VIII. o. 32, összesen 335. Vizsgálatot tett I. o. 57, II. o. 56, III. o. 28, IV. o. 47, V. o. 27, VI. o. 41, VII. o. 26, VIII. o. 32, összesen 314. A tanulók közt vallásra nézve volt róm. kath. 21, gör. kath. 5, gör. kel. 2, ág. ev. 17, ev. ref. 242, unit. 1, mózes hitű 26, összesen 314. Tanulók közt anyanyelvre nézve volt magyar 309, román 3, tót 2, összesen 314. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 31 ifjú, kik közül jeles lett 6, jó 7, egyszerűen érett 15, 3 pedig javító, illetőleg ismétlő vizsgálatra útasított. A 4 elemi osztályba beiratkozott 152 gyermek, I. o. 21, II. o. 38, III. o. 42, IV. o. 51, kik közül 8 időközben kilépett. E 152 gyermek vallásra nézve így oszlott meg: ref. 124, luth. 1, róm. kath. 14, gör. kath. 1, izr. 12, összesen 152. Nemzetiség szerint pedig volt magyar 151, oláh 1, összesen 152. Különféle jótétemények alakjában 10,061 frt 02 kr jótéteményt élvezett a kollégium ifjúsága. — 21. A kecskeméti ref. főgymnasium értesítője. Szerkesztette Csabai Imre igazgató. Adatok állanak elől a főgymnasium mult évi történetéhez. Tanított az intézetben 16 tanár és 3 vallásoktató. A tanulók létszáma következő: év elején volt 243 nyilvános és 10 magán, év végén pedig 233 ny. és 10 m. tanuló, u. m. I. o. 38 ny., 1 m.; II. o. 25 ny., 2 m.; III. o. 33; IV. o. 19 ny., 4 m.; V. o. 27; VI. o. 26; VII. o. 29 ny., 1 m.; VIII. o. 36 ny., 2 m.; kik vallásra nézve így oszlottak meg: ev. ref. 153; ág. hitv. 18; róm. kath. 25; gör. kel. 29; izr. 18; anyanyelvre pedig magyar 210, német 4, román 17, szerb 10, tót 1. Érettségi vizsgára 39-en jelentkeztek, kik közül írásbelire bocsátott 38, s írásbelit 35, szóbelit pedig 32 tett sikerrel, 8 közülök jól, 24 pedig egyszerűen érettnnek nyilvánítottván. Pálya- és ösztöndíjalapítványokban kiosztott 1116 frt 81 kr. A tápintézetben átlag 74 tanuló étkezett, egész évre reggelit, ebédet és vacsorát 70 frtért kapván; egész ingyen ellátásban és részben lakásban 7 kisebb felszolgáló tanuló részesült. A tápintézeti segély egész összege 1099 frt volt. — 22. A znióváraljai magy. kir. állami tanítóképezde értesítője az 1888—89., 1889—90., 1890—91. és 1891—92. tanévekről. Szerkesztette Somogyi Géza tanítóképezdei igazgató. Ez értesítő egyszerre 4 évet ölel fel, az igazgató tanács feleslegesnek tartván ilyen értesítőnek minden évben való kiadását. A hitoktatókkal együtt 11 tanár működött az intézetben. A hallgatók létszáma az utolsó év végén a következő volt: I. o.

14; II. o. 11; III. o. 24; IV. o. 18, összesen 67, kik vallásra nézve így oszlottak föl: róm. kath. 53; gör. kath. 3; ág. hitv. 9; izr. 2; nemzetiségre nézve pedig magyar 18; német 6; tót 42; szerb 1. Faipar-iskola működött ez intézettel kapcsolatban, melyben a tanulók létszáma 15 volt.

Hornyánszky Viktor, budapesti akadémiai könyvkiadó és kereskedő mult számunkban közölt és még kétszer közlendő zsoldár-árjegyzékére felhívjuk olvasóink figyelmét. Nevezett könyvkereskedő úr a nagy és kis kiadású zsoldárból a legolcsóbb, u. n. iskola-kötésű zsoldárból mutatványképen beküldött hozzánk egy-egy példányt. Ára a 8° rétűnek 80 kr, a 16° rétűnek 60 kr s minden 10 példányra ingyen példány jár. Jó lelkiösmerettel mondhatjuk, hogy a csínossága mellett erős tartós kötésű zsoldár valóban nagyon megéri olesó árát.

Szerk. posta. S. J. K. Jánosi; Kunsági; B. J. Nagy-Zerind; K. B. Kis Pereg. Közelebbi számban sor kerül becses cikkekre.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **CSIKY LAJOS.**

Újabb és változott pályázat káplánsággal összekötött nevelői állomásra.

Tisza-Lökhöz közel fekvő lakó helyére nevelőt keres most már csak két fia mellé egy előkelő állású úri ember.

A két fiú közül a kisebb a harmadik elemi osztály, a nagyobb az ötödik elemi osztály növendéke lesz.

A nevelő fizetése teljes úri ellátás mellett havi 20 forint, egész évre 240 forint, és végül, a vizsgák letétele után 50 forint. E mellett az illető a tiszta-eszlári ev. ref. lelkész úr mellett káplánul is fog alkalmaztatni, s vasárnaponként kocsin fog bevitetni lelkészi szolgálata teljesítésére.

A ki ez állomást, nevelői gyakorlattal bíró végzett hittanhallgatóink, vagy segédlelkészeink közül elfogadni óhajtja, a legrövidebb idő alatt keresse föl levélben, vagy személyesen alulírottat.

Debreczen, 1892. szept. 10.

Csiky Lajos,
theol. akad. tanár.

IFJ. NAGEL OTTÓ

könyvkereskedésében **Budapestben, Múzeum-körút** a nemzeti színház bérházában kaphatók:

A nm. m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 21.452. sz. rendeletével általánosan engedélyezve.

Barna J. Magyarország története. Az újabb miniszteri tanterv alapján a népiskolák V. osztálya használatára. Hatodik kiadás vászonkötésben ára 30 kr.

Barna J. Földrajz a miniszteri tanterv alapján a népiskolák számára. Első rész, 2. javított kiadás kemény köt. 20 kr. Második rész, 2. javított kiadás kemény kötésben 20 kr. Harmadik rész, kemény kötésben 20 kr.

Virág J. Walter K. Számtani gyakorlókönyv a népiskolák számára a legújabb miniszteri tanterv szerint. I. rész, kemény kötésben 15 kr. Második rész, kötve 15 kr. Harmadik rész, kötve 20 kr. Negyedik rész, kötve 40 kr.

Magyarország története párhuzamosan alkotmányunk változatával és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján népiskolák használatára írta **Barna J.** Ötödik kiadás, kemény kötésben ára 30 kr.

A nm. magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 22.219—1891. és 26.561—1891. számú rendeletével általánosan engedélyezve.

Novák-Oldal. Magyar olvasókönyv a polgári leányiskolák I. osztálya számára ára 80 kr. II. osztály számára ára 1 frt.

A nm. m. k. vallás- és közokt. miniszt. 25.824—91 számú rendeletével általánosan engedélyezve.

Barna J. Rendszeres német nyelvtan és olvasókönyv a középkereskedelmi iskolák és akadémiák I. osztálya számára ára 1 frt 20 kr.

Kugler F. Irályképző. Alsófokú ipariskolák számára. I. rész ára 50 kr.

II. rész ára 50 kr.

E jeles tankönyv a nm. magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 44.412. számú rendeletével általánosan engedélyeztetett.

Ruitkay Sándor. Egészségi, erkölcsi és illemszabályok. IV. kiadás. Ára 6 kr.

E könyvveske a nm. magyar kir. közoktatásügyi miniszterium 12.052—88. számú rendeletére és a főváros tanácsának 17.696—887. sz. rendeletével az ország és főváros összes népiskola növendékeinek megvételre ajánlva.

Módszeres tornatanítás I. népiskolai tornagyakorlatok, írták **Horváth F. és Juhász Gy.** Ára 40 kr.

Az egyenletek megfejtése népszerű modorban, írta **Schwarz M.** állami tanító a népiskolák V., VI. osztályai és polgári iskolák számára Ára 40 kr.

Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta **Flesch M.** fővárosi tanító. I. Theil für die unteren Klassen, ára 30 kr. II. Theil für die oberen Klassen d. Volksschule, ára 30 kr.

Bevezetés végett fenti művekből kívánatra tiszteletpéldányt ingyen bérmentve küldök.

Az itt elősoroltakon kívül valamennyi iskolakönyvek általam jutányos áron beszerezhetők. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

➡ Kimerítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve. ➡